

ВЕСНА КАПОР

СВЕ ЈЕ ТО ТЕК ТРЕН

*Јесмо ли сабрали њежове?
Шуме у језеро силазе
И сећања се разилазе
У свећлосић, у сћрах, у снежове.*

Иван В. Лалић

У дубини ноћи приче су расуте као звезде. Парамо дубоку таму несводљивог неба. Мати и ја. Све што боли, може да озвезди.

Између онога што ће се догодити, и онога чему се надамо, само је дах. И цела модрина ноћи у којој свет спава. Час је кад око не хвата никакву линију хоризонта.

Мајчин глас као уже, вуче време.

Ти мислиш да је мени било лако!

Три године, у кући, сједио нам је њај кожноманџилаш! Хеј! Донео некакав њроглас, сјео и чекао. Државне неџријаџеље. Вели, дођи де мала, вамо. Је ли ко долазио неџознаџ? А џознаџ?

Доносио нам џисма, од оца; оџварао и чиџао наглас. Тамо гдје је џисалао; фала Богу и слава Оцу на небесима; џовисивао је глас; џа колуџао очима, џребечивао: сад вас све могу сћрџаџи и бувару! Ни сћџа је бувара ни сћџо бисмо џамо, нисам знала.

Могу да замислим матер; мала мргуда на фотографијама из детињства, са обавезним плетеницама, шири очи и слеже раменима.

Личио ми на џаџу. Сједила сам му на крилу, еј!

Нисам вјеровала да џаџе нема. Вадила сам исџод џревијених џканица слику. Један брко, оџуд лијеџ као Бог, гледао ме је.

*Онда бих са сѝране загледала, ѿоѡ цѝѿо сједи, ѿоѡ у црном
кожном маниѿилу; и мислила како је ѿо, иѿак, он. Прерушен. Само
нико не смије ѿо да каже. Сви се ѿравимо луди.*

*Помисли. Размјеѿѿали му за сѿавање, ѿоред ѿећи; а ми сви
у друѡој соби ѡријали се дахом. Једни друѡима дували у врати. Пра-
вили ваѿрице од којих се ѡријало цијело ѿијело.*

Својој деци пирим у вратиће и сама. Увече кад нас ухвати зимни неспокој. Они тад цикте. Па се умире. Лепо је, кажу. Тај дах ватрице, греје. У ноћима сенки, месечине која хлади чела, прашкастих ноћи; жалобних часова, у баруштинама маглених дана, кад су сенке страшније но у ноћним походима.

Просипају се речи, дрхти непознато време међу нама. Мајка и ја, седимо на очевом лежају, попуњавамо његову одсутност. Између онога што ће се догодити и онога што чекамо савијене су све речи.

Мати прича, између два трена, на чистини вечности, ове ноћи. Улегле у дубоке прашкасте сате између казаљки што стално краду, одузимају од онога што јесте и домећу на оно што бежи; улегле у пространство часа, у коме дишу све године, пролетеле у овој соби, у овој кући. Густо преплетени дахови, смех, грке речи, тешки снови; испраћаји, доласци, поласци. Гозбе. Пијанства. Све. Све нас то походи. Горчи и разнежује.

Нас две као лавице. Седимо једна наспрам друге.

Празнина нас грли; страшна и коначна. Чујемо како сова прелеће са бора на бор.

Мајка окреће лице на другу страну. Као од камена, чврсто.

Требали смо ѡа возиѿи даље. Даље, велим.

Кривиѿи мене?! Мене!

Свако у свом ћошку. Немо, урања у сусрет са оним што избегавамо да именујемо.

Никад, никад се неће вратиѿиѿи. Овдје.

Сам је ушао у кола. И сам се ѿоѿео у болницу.

*Прије уласка, засѿао; ѿрајао је ѿај ѿоѡлед чѿѿав један уздах.
Дуѡ као вјечносѿи. Тужно махнуо.*

Дрхтало је јутро у њиховим очима, видим.

Знала сам да је ѡѿѿово. Знала сам.

Ниси рекла. Ниси ниѿѿѿа ѡворила, мајко.

Још ми у ушима звони њен глас: пун, једар од присуства пажње; од гошћења; од непрестане вреве, дима; кафе; ракије, мезе.

*Чиӣав б̄рад, чиӣав, чиӣав... сви долазе, долазе да нас ѿосјет̄и.
Хајде, не можемо сад да ѿричамо!*

Још звони њен глас. Њена крепкост у сусрету са смрћу; као брана. О, тај њен зрели глас; и смех; био је пропорционалан страху; нисам разумела. Не постоји оно што се није још десило. Тако она мисли. Ти часови подељени са другима; потврда су да је све добро, о, како није, одлично је.

Волела сам да веујем да је тако. Весело. Оздрављујуће. И остала да снимам прилог за ТВ. Глупа амбиција; пола дана на Калемегдану; три минута намонтираних речи. Цео дан, сунце је невесело залазило за облаке; ветар мењао смерове, обмотавао ми косу око речи; упадао у уста; у очи. И шта сад хоћу?

У том дану, киша са свих страна наваљује. Динара немам. Мокра као чеп, и сиромашна као црквени миш; не умем да изађем из парка; просто не умем. И шминка, и оне речи, овде мерене сатима, угруване у три минута; сливају се низ грло, низ лице. Ником то, овде, није потребно; то што је руски писац, антиглобалиста, писао о мрачном новом веку.

Плачући, четвороношке, пењем се стубиштем. Бацам у се предсобље, на голи паркет, и ридам. Отац пита, *кад ће ѿо биѿи ѿриказано; ѿојма немам, можда и никад*. Вели, тог јутра, под ребрима, лијево, проболо, просврдлало. Стезало.

Кривиц̄и сад мене?, вели мајка.

Окреће своју главу, у страну, загледана у некакве сенке што се провлаче кроз прозор. Не жели она да ико види, да јој гркљан подрхтава.

Шѿа сам све својим живоѿом, носила! И ником ниц̄иѿа. Сви мисле, ниц̄иѿа, откида речи.

Потребно је нешто што ће раздесити тугу.

Међу стакларијом, из комоде, гледају нас бркато: мој отац и њен отац. Њен: озбиљан, емигрантски стамен, у позним четрдесетим. Мој: прозрачан двадесетогодишњак, решен на срећу.

Знац̄ ли ѿи да је он мене украо, хеј! Да не бих ѿогазила ријеч, вели маѿи. И још, знац̄ ли ѿи како су њега жене вољеле?

Понеђељак, 16. маја, 1943. налеѿи швајска аждаја заложѿи нас у своју чељусѿи, али нас не ѿрогуѿа, пише њен отац, у своју малу Књигу ѿроживљаја, на свом заточеничком путу. Мати има четрдесет дана, тада.

Доцније се одвија све оно са кожноманитлашем. Не кршећи завет ћутања дат стрицу, она га загледа, крупнооко, то би могао, ипак, бити он, отац, нада се у дну свога малог срца.

А кад сам ѿебе осѿавила у болници; не знац̄и, нико не зна.

Ненакав, ѿбобожњи рођак, ма ко зна и чији; умало душу... душу да ми извади.

Боса, боса у ѿноћ...

Не може; више, не може да говори.

Замишљама њено дивно тело, о коме никад не размишља (она има ванредну моћ контроле), како узмиче пред празним прстима помамљеног старца.

И некакав тег, сурвава се низ моје грло, пада негде у дубину утробе. И нема дна; то падање нема краја.

Њена рука, дивне глатке коже. Као медни траг.

Као усамљени траг. Лежи на каучу, између нас.

Мати опрости, хтела бих да изговорим.

И нико не ѿиша како сам ѿреживјела! Све ѿо.

Схваѿи, човјек се исѿироци, једном дође крај. Исѿироци, схваѿи.

И ѿиша би ѿи урадила? Да сам ѿи нацрѿала, доѿаинула: крај је? Подуѿра небо?

Гледамо се, поклапам дланом њену шаку.

Маѿи, знац ли да могу да се изместим у друго време?

Бјежи, шуѿи, шуѿи, да ѿе ко не чује!

Маѿи, ѿѿо шуѿи? Па могу.

Шуѿи! Ионако ниси ко свијет! А знац ли ѿи како су њега жене вољеле?

Мислиц да ми је било лако?

Сећам се како је неки мангуп, млађи од ње; сад већ матори јарац, причао једном, кад сам га стопирала; како је говорио о њој: Љепотица, то ти је била мати. Љепотица.

Чекајући између два трена, дакле, између наде да се неће догодити и трена сасвим сигурне извесности; не знамо куд ћемо. Нас две. И то што не изговоримо, реже.

Такве мајке видела сам још у Грчкој. Изјутра рано, пале свеће у црквицама молитвеницама; у дворишту. Залију цвеће, месе; цеде, сецкају, кувају кафу; лармају. Свијају живот у наручје.

Свет је дивно место, само пуно мртвих, хтела бих да јој кажем.

Живот онакав какав смо знале, губи се. Осећамо то док се тишина шири и развучи ноћ као чадор.

Мислила сам, све ће биѿи вечно, вели. И дрхте сузе на јагодицама; њеним лепим истакнутим, као из Пикасовог блока.

Као месец и језеро, стајале смо.

Треба пружити руке. Треба пружити.
Њена шака; њена лепа шака, не тражи. Ни од кога.
Ипак, нека лунатичка туга, допире из ње.
Привлачност.
И самоћа.

Мајко, велим, и ширим руке.

Ојросиш.

Неке су речи тврде; међу нама, али ту, испод савијених руку,
топлота је што отапа леденице.

Напољу се пројављује васкршње јутро.

*Сећаш се, мајши, како некакава дуџајлија, незграјно висок,
уз раић, паде међ нас у школу. Мало љоворио. Стилно се осврћао,
око себе, па седео не као крујни људи, разбацкарено; неџо гледа-
јући да се како сакуји ако може; да се онепримеиш; њонекад до-
душе, наслоњен на руку загледао се у брда кроз прозор. Румена и
бела. Деловао као рацграфљени дрвени лућак. Уз све њо, предавао
музику. А сећаш се, мајши, кад му је умро оцац? Усјуиш, неко заш-
ишао, чек, чек, па коме идемо на испраћај? Исиосијавило се да је њо
онај кожноманџилаш. После се чуло само, кочи и ошварај враиша,
Бога њи њољубим!*

Тако на испраћај стиџао само венац.

*Није лако њом човеку, вели мајши. Туђе бреме носи. Њој су сви
добри, ето.*

Чак и за њега, вели, за тог кожноманџилаша, то му био посао,
шта ћеш.

А потом се занесе, као да је преплави неки унутарњи врели
вал: *Ђаво џа однио! Ђаво џа однио!*

Дубоку ноћ зобљу наше очи. И речима на њеној плаштаници
бушимо рупе; ако узмемо какву сјајну нит, опараћемо је часком,
у звезде.

Куцкају кристали на лустеру; цела ова ноћ је жива. Пуно је
часова око нас. Пуно је сећања што се наслањају једно на друго.

Ова кућа чији прозори као жишке светле у небеса.

Ова кућа као на литици, у вихору, осовљена на ону једну тач-
ку, вршне равнотеже, гравитира, увек ка нама; ова кућа, пуна нас
самих, као бомба што је стежемо; као звезда у мрклом небеском
ковитлацу; као звезда са које се круне трнци, за кресиво.

Као дрхтећа, усковитлана вечност што ће нас одбранити.

Ноћ нас обухвата. Овија. Густо. Свеже. Тешко. Утешно.

Све саградили сами, својим рукама, вели мајши. И одржавали.

Пада ми на ум: као птице. Али не изговарам.

Све је ту.

И они бицикли, наслагани на зид гараже. И пуне кутије делова, разврстаних, марљиво, педантно, и алат у безброј кутија. И сати у којима је стрпљиво лепо, стругао, завијао навоје, затезао жице. И осмехнута деца, што долазе.

Пео се на кров, јесенас. Сјушијао да чисти чајрњу. Нико њо не може, као ја, зоворио. Обрао крушку, све са мердевина. Сваку својом руком, ошјао!

Па ко би и њомислио, изненада се отима мајци.

Суза.

Ноћ се осипа. Јутро светли.

Развија се маглина низ поља. Облици се пројављују, у својој нагости. У влажном даху јутра, немо се гледамо, нас две.

Улази брат, и вели, зотово је.

Скоро да чујемо росу на трави.

Све нестаје.

Живот млачи.